

6.6.2024

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

HE 26/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi ulkomaalaislain sekä ns. tutkija-opiskelijalain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä, jolla muutettaisiin ulkomaalaislakia sekä lakia kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella. Esityksessä on kyse maahantulosäännösten kiertämistä koskevan sääntelyn uudistamisesta, turvapaikanhakijoiden ns. kaistanvaihdon kieltämisestä sekä turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden päättymistä koskevan sääntelyn täsmen-
tämistä. Lisäksi henkilön tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Suomen Yrittäjät toteaa, että Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa. Väestörakenteen muutokset ja sen kehitysnäkymät, sekä monella alalla vallitseva työvoimapula edellyttävät, että Suomi saa työvoimaa ja yrittäjiä ulkomailta. On kuitenkin tärkeää, että maahantulo tapahtuu hallitusti laillisia väyliä pitkin ja että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä voidaan torjua.

Maahantulosäännösten kiertämistä koskeva sääntely

Suomen Yrittäjät pitää kannatettavana ulkomaalaislain oleskelulupasääntelyn täsmen-
tämistä ja olemassa olevan soveltamiskäytännön kirjaamista lakiin. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista maahantuloprosesseissa on säädetty mahdollisimman tarkasti. Täsmällisempi sääntely on myös omiaan parantamaan oleskelulupaprosesseissa olevien henkilöiden oikeusturvan takeita ja oikeusvarmuutta.

Koska ehdotetut ulkomaalaislain 36–36 d §:n sanamuodot on kirjoitettu ehdottomaan muotoon, kohtuusharkintaa koskeva 36 e § on tärkeä säännös. Säännöksen perustelujen mukaan kynnys säännöksen soveltamiseen on kuitenkin korkea. Suomen Yrittäjät huomauttaa, että vaikka kohtuuttomuussäännös on tarkoitettu poikkeukseksi, sen soveltamisen kynnys ei saisi muodostua liian korkeaksi. Erityisesti yrittäjän oleskeluluvan kohdalla on usein tarpeen tehdä ulkomaalaisen yrittäjän tilannetta koskeva kokonaisarvio.

Yrittäjän voi olla tarpeen hankkia toimeentuloa myös työsuhteisena, jos yritystoiminnassa aiheutuu ennalta-arvaamattomia tilanteita. Myös yrittäjän elinkeinotoiminnasta saamien tulojen tilapäinen vaihtelu on usein normaalia, eikä tulorajojen tilapäinen alittuminen saisi johtaa oleskeluluvan epäämiseen, jos yrittäjä on pyrkinyt huolehtimaan velvoitteistaan asianmukaisesti. Tältä osin ehdotetun 36 e §:n ja myös 36 b §:n 1 momentin 2 kohdan perusteluista olisi tarpeen tarkentaa, jottei säännösten kaavamainen soveltaminen voisi johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen.

Turvapaikanhakijoiden kaistanvaihto

Turvapaikanhakijan kaistanvaihtokielto tarkoittaisi, ettei turvapaikka-asian vireillä ollessa voisi hakea työnteon, elinkeinon harjoittamisen tai opiskelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa. Kaistanvaihtokielto kattaisi laajasti ulkomaalaislain eri oleskelulupatyypit, jotka oikeuttavat ansiotyön tekoon, yritystoimintaan tai opiskeluun. Esityksen tarkoituksena on varmistaa, ettei turvapaikkamenettelyä käytetä työperäiseen maahanmuuttoon.

Suomen Yrittäjät pitää kaistanvaihdon kieltämistä sinänsä kannatettavana, jotta työperäinen maahanmuutto tapahtuu sille tarkoitettuja väyliä pitkin. Kaistanvaihdon mahdollisuus on omiaan venyttämään oleskelulupa- ja turvapaikkaprosesseja ja luomaan epävarmuutta oleskelu- ja työnteko-oikeuden voimassaolosta ja kestosta. Suomen Yrittäjät pitää myönteisenä, että ulkomaalaisen työnteko-oikeutta koskevat säännökset olisivat mahdollisimman selkeitä ja että työnantaja voisi helposti varmistua siitä, milloin ulkomaalaisella on työnteko-oikeus.

Suomen Yrittäjät kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, ettei esityksessä ole arvioitu turvapaikkaprosessin aikana työllistyneiden turvapaikanhakijoiden ja heidän työnantajiansa asemaa kaistanvaihtokiellosta säättämisen yhteydessä. Vaikka kyse ei työperäisen maahanmuuton kokonaisuuden kannalta ole suuresta joukosta, esitys voi johtaa yksittäisissä tapauksissa kohtuuttomiin tilanteisiin. Tässä arvioinnissa olisi otettava huomioon sekä työllistyneen turvapaikanhakijan että hänen työnantajansa asema.

Turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden päättyminen

Turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden päättyminen ehdotetaan kytkettävän kielteisen turvapaikkapäätöksen tiedoksisaamiseen. Muutos tarkoittaisi kielteisen turvapaikkapäätöksen saavan henkilön kohdalla työnteko-oikeuden päättymisen aikaistumista.

Suomen Yrittäjät yhtyy esitysluonnoksessa esitettyihin perusteisiin nykyisen sääntelyn aiheuttamista tulkintaongelmista. Suomen Yrittäjät toteaa, että työnantajan kannalta mahdollisimman selkeä sääntely työnteko-oikeuden

alkamis- ja päättymishetkestä on tarpeen, jotta työnantajalla on tosiasialliset mahdollisuudet varmistua ulkomaalaislain edellyttämällä tavalla ulkomaalaisen työntekijän työnteko-oikeuden voimassaolosta.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
asiantuntija, OTM